

Natuurpunt Voorkempen

Driemaandelijks tijdschrift - Jaargang 24 nr. 96 oktober-november-december 2025

1000 SOORTEN-WEEKEIND

**BOMEN EN STRUIKEN
HERKENNEN IN DE WINTER**

**HET KRUIS VAN
BLOMMERSCHOT**

www.natuurpuntvoorkempen.be

Westmalle

TRAPPIST

Een leven van gebed en arbeid

Al meer dan 200 jaar kiezen de trappisten van Westmalle voor een leven van gebed en arbeid. Dat is hun ware roeping, helemaal volgens de regel van Sint-Benedictus. Die schrijft ook voor dat de monniken zelf zorgen voor hun levensonderhoud.

Daarom is er binnen de muren van de abdij een brouwerij. Die houden ze bewust kleinschalig, met bijzondere zorg voor mens en milieu. En omdat winst maken hun drijfveer niet is, besteden ze wat overblijft aan caritatieve werken en aan mensen in nood.

westmalletrappist.be

Bier met liefde gebrouwen, drink je met verstand.

Reculer pour mieux sauter

Toekomstige historici zullen over de twintiger jaren van onze eeuw schrijven dat er een omslag kwam in de mening van de modale burger. We kregen dan ook heel wat te verwerken: de COVID-pandemie, gevolgd door een gestegen levensduurte, bloedige oorlogen aan onze voordeur, een nieuwe wapenwedloop, boerenprotesten, enzovoort. Eigenlijk zaken die wij daarvoor in de 21ste eeuw niet voor mogelijk zouden gehouden hebben.

De politieke vaan draaide gewillig naar deze nieuwe wind. Grote ambities voor klimaat en natuurbehoud werden afgevoerd van de politieke agenda, of sterk afgezwakt. Een ambitieuze natuurminister verkaste naar een ander departement en werd opgevolgd door een minister die de verzoening van natuur en landbouw predikt, wat evenwel in de realiteit een afzwakking van het natuurbeleid blijkt te zijn. Intussen is het moedig volhouden in afwachting tot de pendel terug de andere richting uitzwaait.

Als kleinere afdeling zijn we wel altijd hoge ambities blijven nastreven voor het natuurbehoud in onze mooie Voorkempen. Ook zijn we een groot project als ons Natuur.huis De Welvaart niet uit de weg gegaan, en met succes. Toch botsen we soms op onze limieten, moesten we oude gewoonten achterlaten, en kwamen verschillen in visie aan de oppervlakte. Groeipijnen? Hoog tijd om eens te herbronnen. Of zoals de Fransen zo mooi zeggen: laat ons eens een stapje achteruit zetten om nadien hoger te springen.

Deze herbronning doen we op 18 oktober. We denken na over de structuur van onze afdeling, nieuwe functies en uitdagingen, of algemener: waar we naartoe willen als lokale afdeling. Wie hierover een mening heeft, vernieuwende ideeën wil aanbrengen, of graag een rol wil opnemen, is heel welkom op die dag. Interesse? Geef ons een seintje via info@natuurpuntvoorkempen.be en we nodigen je uit. Je bent alvast niet alleen.

Dat het klimaat ontregeld is, hebben we ook dit jaar weer ondervonden. Mogen de komende maanden ook voor jou ook iets natter zijn? Dat neemt niet weg dat ook dan de herfst heel genietbaar kan zijn. Dat wens ik je alvast toe.

Peter

Inhoud

Activiteitenkalender	3
1000-soortenweekend in de Schijnvallei	4
Reptielen aan het heidevennetje in Blommerschot	9
Bomen en struiken herkennen in de winter	11
Van alles wat	18
Natuur bij je thuis 4 - Klimop	20
De Welvaart is uit de startblokken!	21
Een tractor voor onze beheerploeg	22
De toponiemen van onze natuurgebieden 2 - Het kruis van Blommerschot	24
Tijdsprong	27

***Natuurpunt Voorkempen** is het driemaandelijks tijdschrift van de gelijknamige afdeling van Natuurpunt. Verschijnt op 1 januari, 1 april, 1 juli en 1 oktober.*

Werkten mee aan dit nummer: Frederik Beeckx, Rebecca Deleu, Frieda Deruysser, Walter d'Hertefelt, Peter Keustermans, Guy Laurijssens, Paul Stryckers, Steven Vandenbussche, André Van Hecke, Koen Van Keer, Peter Van Pelt, Dirk Vanschoonbeek. Eindredactie en verantwoordelijke uitgever: Paul Stryckers.

Voorzitter Natuurpunt Voorkempen: Peter Keustermans, 0475/58 69 18,
peter_Keustermans@telenet.be

Ondervoorzitter en penningmeester: Walter d'Hertefelt, 0478/65 90 10,
walter.dhertefelt@gmail.com

Secretariaat en ledenadministratie: Dirk Vanschoonbeek, 0477/65 50 91,
dirk.vanschoonbeek.2390@gmail.com

Voorzitter Kern Zoersel: Paul Stryckers, 0475/53 37 53, stryckers.mertens@skynet.be

De overige bestuursleden en de gebiedsverantwoordelijken (conservators) vind je op onze website natuurpuntvoorkempen.be

Foto voorplaat: enkele leden van onze beheerploeg poseren fier bij hun gloednieuwe tractor (foto Paul Stryckers).

www.natuurpuntvoorkempen.be
Afdeling: BE80 7512 0545 9477
Kern Zoersel: BE69 7512 0545 9578

Activiteitenkalender

OKTOBER

zo 5	9.30 - 12 u	Paddenstoelenwandeling -Hegte Heyde
zo 12	9.30 - 12 u	Welke zoogdieren leven er in het Heiblok?
zo 19	9 - 12 u	Bezoek Gravinnenbos Schilde
do 30	20 - 22 u	Eco-comedy show - Gemeenschapscentrum Westmalle

NOVEMBER

vr 14	20 - 23 u	Puur Natuur Quiz - Gemeenschapscentrum Westmalle
za 29	10 - 12 u	Behaag actie - Malle en Zoersel

DECEMBER

za 13 zo 14		Kerstmarkt - Administratief Centrum Zoersel
----------------	--	---

Voor meer details raadpleeg de activiteitenkalender die je met vorig nummer hebt aangekregen. Voor onvoorziene wijzigingen of aanvullende gegevens raadpleeg onze website en abonneer je op onze maandelijkse nieuwsbrief. Zo beschik je steeds over de meest recente en volledige informatie.

Aankoop van natuurreservaten: Projectnummers Natuurpunt Voorkempen

Steun de aankoop van onze natuur-
gebieden op rekeningnummer
BE56 2930 2120 7588 van Natuur-
punt vzw, Coxiestraat 11 te 2800
Mechelen. Vermeld dat het om een
gift gaat met het projectnummer:

Afdeling Voorkempen	3794
Vallei van de Delfte Beek	7720
Schijnvallei Zoersel	7798
Bonte Klepper	7106
Hegte Heyde	7758
Heiblok (Zoerselbos)	7719
Marbelenuen	7211
De Welvaart	P 00 000019

1000-soortenweekend in de Schijnvallei

Frederik Beeckx

Addertong, boommarter, neushoornkever, prachtbeer ... Het zijn slechts vier van de maar liefst 2184 planten en dieren die we ontdekt hebben tijdens het 1000-soortenweekend van 13 tot 15 juni in de Schijnvallei. Met de inzet van gedreven experts en de hulp van 600 natuurliefhebbers hebben we het doel dus dubbel en dik gehaald. De succesvolle bioblitz toont aan hoeveel leven er in de tuinen, parken en natuurgebieden van onze geliefde Schijnvallei zit.

Frederik Beeckx

van buurafdeling Natuurpunt Schijnbeemden doet het verhaal.

De regionale vereniging Natuurpunt Schijnvallei organiseerde het 1000-soortenweekend samen met de lokale afdelingen Antwerpen Stad, Schijnbeemden en Voorkempem met focus op de riviervallei van het Groot Schijn. Bedoeling was om de biodiversiteit in kaart te brengen in de Schijnvallei, die van Westmalle tot Borgerhout loopt. En met succes: van vrijdag 13 juni tot zondag 15 juni werden er in de regio Schijnvallei maar liefst 2184 verschillende planten- en diersoorten gespot.

“Samen spotten we 2.184 planten en dieren”

Om aan dat indrukwekkende aantal te komen, schakelde Natuurpunt specialisten in maar riep

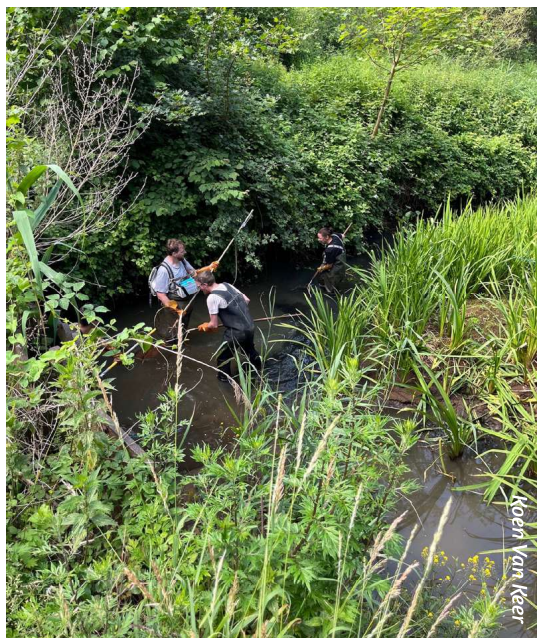
het ook alle natuurliefhebbers op om mee op zoek te gaan in hun tuin of in de lokale natuurgebieden, zoals het Schijnbos in Deurne, de Wolvenberg in Antwerpen, de Pont in Schilde of Hallehof in Zoersel. Met de app Obsidentify konden de deelnemers alle planten en dieren makkelijk fotograferen en opslaan, zodat ze meetelden voor het 1000-soortenweekend. De Natuurpunt-vrijwilligers organiseerden ook een tiental activiteiten zoals een libellensafari en een spinnenwandeling.

Visinventarisatie

Waar? Aan de Wittebrug over het Groot Schijn in Schilde

Wie? Chris Van Liefferinge, hydrobioloog van PIH, het kenniscentrum Milieu en Gezondheid van Provincie Antwerpen

Chris: "Toen Peter Van der Jeught vroeg om een elektrische visvangst in het Groot Schijn te organiseren, hebben we geen moment getwijfeld. En ook de locatie was snel gevonden: we kozen voor de Wittebrug omdat de laatste afvissing in 2010 door het INBO ook daar plaats vond. Zo konden we de soorten van toen vergelijken met nu, vijftien jaar later. Nu werd de rivier over een afstand van 100 meter afgevisd door het PIH. De elektrische pulsen schaden de vissen niet. Ze geraken er wel even door verlamd en verdoofd, waardoor ze komen boven drijven en wij ze makkelijk kunnen vangen."

"De vangst leverde zes vissoorten op: 24 palingen, 3 baarzen, 2 blankvoorns, 132 riviergrondels, maar liefst 15 kleine modderkruipers en zelfs voor het eerst een rivierdonderpad. Een twintigtal vrijwilligers van Natuurpunt hielp om de gevangen vissen aan te nemen en over te brengen naar de kuipen, ze vervolgens te tellen en mee te determineren. Natuurlijk hebben we ze achteraf vrijgelaten. Dat er ook een filmploeg van ATV opdook was een fijne extra. 't Was alleszins een hele leuke ervaring met mooie resultaten. Blij dat wij ons steentje hebben kunnen bijdragen."

Tochten in het donker

Waar? Rivierenhof en Schildehof

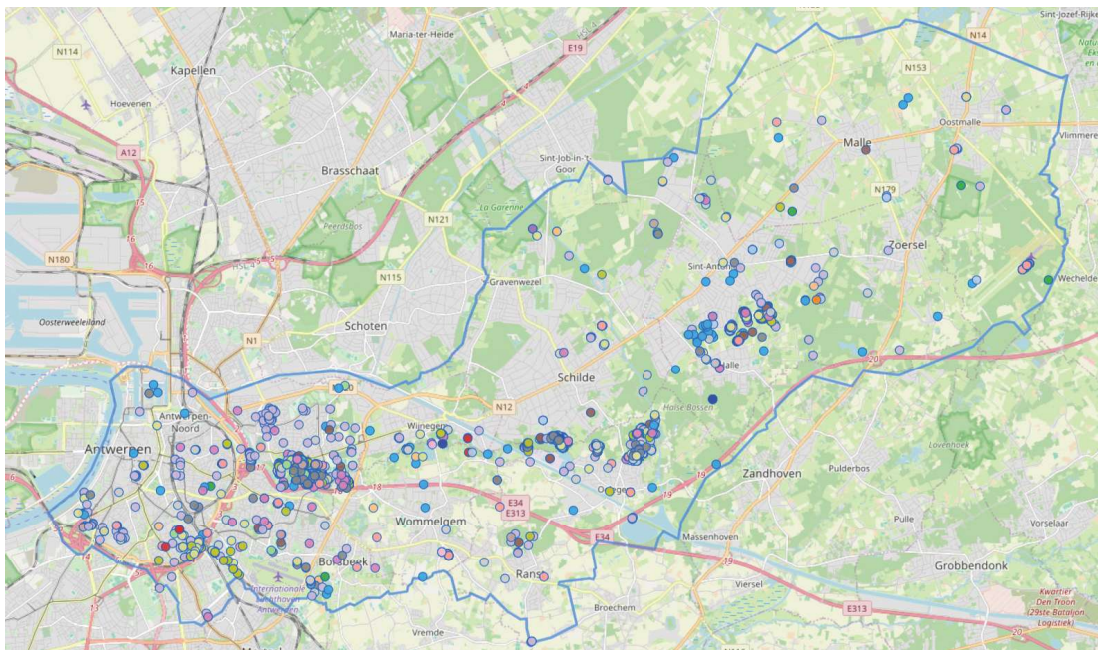
Wie? Bram van Ballaer, vleermuizengids en bestuurslid van Natuurpunt Schijnbeemden

Bram: "De meeste natuurwaarnemingen gebeuren overdag, maar veel zoogdieren zijn schemer- of nachtdieren en verlangen dus ook van de natuurliefhebber een ander ritme. Dat weerhield een heleboel gezinnen er niet van om de bedtijd uit te stellen en mee op zoek te gaan. In het Rivierenhof spotten de allerjongsten al snel een konijn, daarna was het even wachten tot de schemering voor de vleermuizen. De combinatie van hun vliegacrobatie met hun echolocatie - hoorbaar gemaakt door de batdetector! - zorgde voor een indrukwekkend spektakel."

Op de Bioblitz-pagina van waarnemingen.be vind je een tabel met alle soorten - en aantallen - die gespot zijn in de Schijnvallei.

<https://waarnemingen.be/bioblitz/18531/bioblitz-regio-schijnvallei/>

Het werkingsgebied van Natuurpunt Schijnvallei met de locaties van de waarnemingen.

"De volgende avond in het Schildehof waren de dwerg- en de watervleermuizen opnieuw van de partij. We zagen ze met tientallen hun verblijfplek in- en uitvliegen, laag schierend boven het water. Als kers op de taart troffen we ook nog rosse woelmuis en bosmuis aan, twee soorten die respectievelijk trippelend en huppend op onze lijst belandden. En hoewel beide wandelingen uitliepen tot ver na slaaptijd, bleef het enthousiasme er tot het einde inzitten met dank aan de nachtelijke beestjes!"

Vogelwandelingen

Waar? Hallehof, Rivierenhof, Vrieselhof

Wie? Chantal Van Gool en de andere leden van vogelwerkgroep De Stadsmus

Chantal: "Van 7 tot 9 uur trokken we met vijf ervaren vogelkenners op pad langs de verschillende biotopen in het Rivierenhof: bossen, open graslanden, rond de vijvers en langs de kinderboerderij om zo veel mogelijk vogels

te zien. We konden tientallen soorten tellen. Mochten we nog meer tijd gehad hebben, konden we ongetwijfeld ook aalscholver, fuut, ijsvogel, grote gele kwikstaart noteren, maar we zijn zeer tevreden met het resultaat."

"Van 9 tot 11 uur deden we hetzelfde nog eens over met een breder publiek van geïnteresseerden. Het was een heel enthousiaste groep van een 15-tal personen. Dat enthousiasme kreeg een boost toen we een foeragerende vuurgoudhaan en witte kwikstaart zagen en later ook nog een mol over de weg zagen lopen. Een nieuwe ervaring voor de meesten. Verder zagen we boerenzwaluwen, spreeuwen en op het einde nog een bedelende, jonge grote bonte specht die gevoederd werd door de ouders. Prachtig!"

Nachtulinders lokken met lichtual

Waar? De Kleine Medelaar in Halle-Zoersel: een stuk bos van 100 op 400 meter, dat Natuurpunt

sinds een jaar of vier beheert

Wie? Wim Veraghtert, insectenkenner van Natuurpunt

Wim: “We zetten onze nachtvlindervallen op in de Kleine Medelaar omdat daar nog nooit nachtvlinders geïnventariseerd werden. Het is een loofbos met een mooie overgang van droge naar natte zones. Er staat ook heel wat moeraszegge, toch wel bijzonder. We plaatsten vier vlindervallen op 100 meter van elkaar om de steekproef te vergroten. Hoewel de lamp fel is, komen vlinders vanop maximum 30 meter naar de lamp. Het werd een gezellige en boeiende nacht, met een twaalftal deelnemers.”

“In totaal spotten we 177 soorten nachtvlinders, met enkele leuke soorten van vochtige valleien zoals wolfspootoogklepmot, moerasduiveltje en wederikdwergspanner. Rond twee

uur 's nachts hebben we opgeruimd. Met in heel het weekend maar liefst 435 nachtvlinders, waaronder de zeer zeldzame prachtbeer, was de missie meer dan geslaagd.”

Spinnenwandeling

Waar? Het speelbos in Park Groot Schijn

Wie? Koen Van Keer, spinnenexpert en voorzitter van Natuurpunt Schijnvallei

Koen: “De spinnenwandeling diende niet om zoveel mogelijk spinnen te vinden. Een collega-arachnoloog (*spinnendeskundige – red.*) deed elders een echte spinneninventarisatie. Ik wilde vooral mensen verwonderen over de diversiteit aan spinnen in de Schijnvallei en tegelijk vragen beantwoorden waar mensen vaak al lang mee rondlopen. In geen tijd was de wandeling volzet, met mensen van alle leeftijden. Ik geloof

Rebecca Deleu

niet in lange, gespecialiseerde excursies en hield het bewust kort en laagdrempelig.”

“Na een korte inleiding zijn we spinnen gaan ‘kloppen’: we hielden een witte paraplu omgekeerd onder een tak waar we een aantal keren stevig op klopten. In de paraplu is de oogst dan makkelijk te bestuderen. We zagen een aantal algemene spinnen, maar ook de niet zo vaak gespotte valse broeikasspin van de familie kogelspinnen, die indrukwekkende galwebben bouwen. Tot slot hielden we halt in het stuk van het Schijnbos dat zou verdwijnen mocht deA102 volgens het ‘cut and cover’ principe

aangelegd worden. Daarmee zou veel biodiversiteit verloren gaan.”

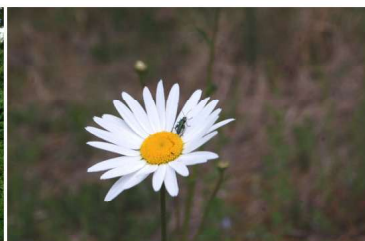
Biodiversiteit om te beschermen

Koen Van Keer, voorzitter Natuurpunt Schijnvallei: “Dank aan iedereen die heeft meegeholpen om dit geweldige resultaat te bereiken. Het onderstreept dat de natuur in de Schijnvallei absoluut het beschermen waard is. Door meer natuur te voorzien en ze beter te verbinden kunnen we een sterker natuurnetwerk uitbouwen, waarin de biodiversiteit kan floreren.

Joris Vleugels bv
Tuin- & landschapsarchitect
boomverzorging

TUIN - LANDSCHAP - OPENBARE RUIMTE - BOOMVERZORGING

Blijkerijstraat 35 - 2390 Oostmalle
info@jorisvleugels.be
www.jorisvleugels.be

Reptielen aan het heidevennetje in Blommerschot

André Van Hecke

Het was op 10 juli jl. met afwisselend zon en wolken een ideale dag voor het observeren/monitoren van amfibieën & reptielen op Blom-

merschot. Het was bijzonder waardevol om in het gebied rond het vennetje overdag een adult wijfje hazelworm te observeren. Ze was aan

André Van Hecke

het zonnen en dit wijst erop dat ze zwanger was. Haar embryo's komen tot ontwikkeling in het moederdier. We kunnen dus ook stellen dat hier een adult mannetje actief/aanwezig is. Verder trof ik 2 adulte wijfjes en 2 adulte mannetjes levendbarende hagedis aan. Tijdens een tweede bezoek op 29 juli vond

Pasgeboren exemplaar levendbarende hagedis.

ik de eerste pas geboren levendbarende hagedisjes. Dit toont aan dat er een levensvatbare populatie aanwezig is. Algemeen gaat het niet goed met deze soort in Noordwest Europa. Dus als je hier in een klein habitat rond de vijver op 2 uur tijd zowel pasgeborenen, als subadulten en 2 geslachtsrijpe wijfjes kunt waarnemen, is dit op herpetologisch gebied van uitzonderlijk en waardevol belang! Om deze redenen is het zaak om de boomstronken en de aanwezige schors niet te verwijderen. Het zou ook goed zijn enkele kleine takkenhopen aan te leggen.

André V. H.

(Op de werkdag van 23 augustus werden de voorgestelde maatregelen uitgevoerd – red.)

Wijfje levendbarende hagedis. Op de foto is te zien dat de staart opnieuw aangegroeid is na afbreken.

Oostmalsesteenweg 355/357

2310 RIJKEVORSEL

Tel. 03/312.03.75

info@oris-wuyts.be

www.oris-wuyts.be / www.oris-wuyts-tuin.be

Bomen en struiken herkennen in de winter

Een gedachte-experiment. Stel, je partner komt thuis van de kapper en heeft een gans ander kapsel laten zetten. Resultaat: je herkent haar of hem niet meer. Realistisch? Neen toch! En dit is precies wat gebeurt als over enkele weken onze bomen en struiken hun 'kapsel' verliezen. Dan verdwijnen ze voor de meeste mensen enkele maanden in de anonimiteit.

Paul Stryckers

geeft in dit artikel een reeks handvatten om inheemse bomen en struiken ook in het bladloze seizoen op naam te brengen.

Silhouet

Een eerste kenmerk is bij voorkeur vanop afstand te bekijken: het silhouet. Dit kan alleen maar als de boom solitair groeit. Daarenboven groeien bomen in een bos dicht bij elkaar, zodat er geen ruimte overblijft om een echt

silhouet te ontwikkelen.

Overigens al eens nagedacht over het feit dat sommige boomsoorten, die in regel in bosverband opgroeien, toch het vermogen hebben om een brede, imposante kroon te ontwik-

Silhouet van ruwe berk. De wetenschappelijke naam *Betula pendula* verwijst naar de afhangende takken.

Silhouet van wilde lijsterbes. De takken met wat slingerend verloop en de grote knoppen vallen op.

kelen? Misschien kan lectuur van het artikel 'Hoezag 'onze natuur' er oorspronkelijk uit?' (jaargang 22 nr. 87, 2023 -te raadplegen via onze website) een tipje van de sluier oplichten.

Beuken, eiken, lindes en esdoorns ontwikkelen vrijstaand een brede kroon. Elzen en berken blijven eerder smal. Bij de ruwe berk, die met de wetenschappelijke naam *Betula pendula* wordt aangeduid, vallen de hangende twijgen duidelijk op. Maar nogmaals, in het bos heb je weinig aan deze karakteristiek.

Een bijzondere eigenschap van lindes is de vorming van wortelot aan de stamvoet. De boom lijkt dan te midden van een struik -met dezelfde bladeren!- te groeien. In parken en tuinen wordt dit wortelot meestal verwijderd, om esthetische redenen. Maar een linde is nu eenmaal een linde...

Schors

Een belangrijk kenmerk is de schors. Probleem is wel dat bij de meeste boomsoorten de schors verandert naarmate de boom ouder wordt. Esdoorns en wilgen hebben in hun jeugd een gladde schors, die later overgaat in een ruwe schors. Beuk is een van de weinige grote boomsoorten die van jong tot oud een gladde schors behoudt.

De schors bestaat uit een kurklaag van afgestorven cellen, zoals bij onze nagels het geval is. Ze vormt een bescherming tegen beschadiging van buitenaf. In het schorsweefsel bevinden zich kleine poriën die de dieper liggende levende cellen toelaten te 'ademen'. Daartoe bezitten de meeste bomen een gegroefde schors. Bij de meeste soorten lopen de groeven verticaal; bij kersen -dus ook de boskers (zoete

Paul Struyckers

Paul Struyckers

Jonge boswilgen hebben een gladde schors met op regelmatige afstand kleine putjes. Oude exemplaren bezitten een sterk gegroefde schors.

kers) en de inlandse en Amerikaanse vogelkers- lopen ze horizontaal. Ook bij berken is dat het geval, ook al zal eerder de witte schors hier een doorslaggevend kenmerk zijn. Merk op dat het onderste stamdeel van een berk een ruwe en verticaal gegroefde schors heeft! Iets dergelijks komen we ook tegen bij de esp (ratelpopulier). Bij de meeste boomsoorten groeit de schors steeds verder aan in de dikte (wat ook de geleidelijke verandering verklaart). Bij beuk gebeurt de groei alleen in de breedte, zodat de schors steeds om de groter wordende boom blijft passen. Dit verklaart waarom beschadigingen zoals inscripties tientallen jaren later nog herkenbaar blijven. Gelukkig is de mode om liefdesbetuigingen -of liefdesverdriet- in beukenschors te kerven al lang overgewaaid. Het gebruik werd al vermeld door de Romeinse schrijver Ovidius in zijn *Heroides*, een werk dat dateert van omstreeks het begin van onze jaartelling.

Paul Struyckers

De schors van deze beuk in Zoerselbos draagt het jaartal 1958.

De schors van boskers is zoals bij alle kersen horizontaal gestreept

De typische gladde maar gestreepte schors van haagbeuk.

Een heel herkenbare schors bezit de haagbeuk. Ook die is vrij glad, maar er staan kronkelende strepen op die er precies met een grote potloodgom op zijn aangebracht. Het sporkehout, een veel voorkomende struik die soms kan uitgroeien tot een klein boompje, heeft een typische gestippelde schors. De schors van zomereik is heel herkenbaar, maar kan verwild worden met die van de es. De groeven van essenschors verlopen wel regelmatig dan die van eikenschors. Ook sterk gegroefd is de schors van Canadapopulier. Deze (halve) exoot is om die reden ook belangrijk voor de biodiversiteit.

Knopstand is (bijna altijd) takstand

Een kenmerk waar je niet aan voorbij kunt gaan is de knopstand, te weten dat uit (sommige) knoppen zijtakken groeien en de stand van de knoppen zich vertaalt in de stand van de takken en -met enig voorbehoud, zie hierna- dus ook in het silhouet.

Knoppen kunnen op 2 manieren zijn ingeplant op de tak: paarsgewijs of verspreid. Paarsgewijs betekent dat 2 knoppen op precies dezelfde hoogte zijn ingeplant, elk aan één kant van de tak. Elk knoppenpaar staat bovendien haaks op het vorige. Verspreid zijn knoppen die afzonderlijk aan de tak zitten, volgens een denkbeeldige spiraal. Hoewel geen familie van elkaar, hebben essen en esdoorn paarsgewijs ingeplante knoppen. Dat is ook het geval bij de struiken Gelderse roos, wilde kardinaalsmuts, rode kornoelje, vlieren en (met soms een kleine afwijking) wegedoorn. Bij de meeste boomsoorten en een aantal struiken staan de knoppen verspreid.

Hier past wel een waarschuwing. Vooral bij grote bomen lopen van paarsgewijs ingeplante

Knoppen van (v.l.n.r.) gewone esdoorn, gewone vlier, wilde lijsterbes en zwarte els. Esdoorn en vlier vertonen een paarsgewijze knopstand; lijsterbes en els hebben verspreid staande knoppen.

knoppen niet steeds beide knoppen uit. Dit kan het gevolg zijn van vraat of bevroering maar misschien zijn er ook andere oorzaken. Zo is het bij esdoorns bijna de regel dat in het jeugd-stadium de knoppen steeds allebei uitlopen, maar dat op latere leeftijd een van het knoppenpaar het laat afweten. Dit maakt dat ook het silhouet van de boom verandert. Het regelmatig vertakte silhouet van in het begin gaat bij grote exemplaren steeds meer op dat van een grillig vertakte eik gelijken.

Knoppen

Ook de knoppen zelf bieden heel wat informatie. Hier gaat het om de grootte en de vorm, de kleur en het oppervlak van de knoppen.

Knoppen kunnen groot of klein zijn, afgerond of puntig. Wilde lijsterbes heeft grote, lang-

werpige knoppen. Hazelaars en lindes hebben kleinere, rolronde knoppen. Die van eiken zijn klein en lopen uit in een punt. Het verschil tussen zomereik en Amerikaanse eik kun je voelen: raak met de platte hand het bundeltje knoppen aan dat het einde van een zijtak vormt. Die van Amerikaanse eik prikken echt, die van zomereik niet. De meest puntige knoppen vind je bij de beuk. Knoppen van elzen staan op korte steeltjes. Bij gewone vlier komen van in het begin al blaadjes tevoorschijn uit de knoppen.

Wat kleur betreft, vallen de zwarte knoppen van es op. Zwarte els heeft naar het einde van de winter toe opvallend blauwe knoppen. Die van wilde lijsterbes zijn blauwgrijs. Verder zijn er allerlei schakeringen van bruin en groen.

De knopschubben, die de knop omgeven, zijn

kaal of behaard. Een voorbeeld van dit laatste is te vinden bij de wilde lijsterbes.

Doorns, stekels, proppen en andere katjes

Naast bovenstaande basiskenmerken zijn er aan sommige bomen en struiken zaken te vinden die helpen voor de determinatie.

De begrippen 'doorn' en 'stekel' worden dikwijls door elkaar gebruikt. Misschien heeft het spreekwoord 'geen rozen zonder doornen' daar toe bijgedragen? Rozen hebben immers... stekels. Dit zijn uitgroeiingen van de opperhuid van de plant. Doorns daarentegen zijn kleine zijtakjes die in een scherpe punt eindigen. Bij sommige planten kunnen de doorns dan ook bebladerd zijn. Grote bomen met doorns of stekels komen bij ons van nature niet voor. Struiken met doorns zijn meidoorns, sleedoorn,

gaspeldoorn en stekelbrem (in weerwil van de naam!). Wil je op zoek gaan naar de doorns van de wegedoorn, kijk naar de vork tussen twee tegenoverstaande takken. Kwetsen zul je je er niet aan! Stekels vind je zoals gezegd aan rozen en ook aan bramen.

Volwassen elzen zijn in de winter makkelijk te herkennen aan het voorkomen van de kleine, zwarte, houtige elzenproppen. Hazelaars vormen hun mannelijke katjes al voor de winter; de bloei vindt evenwel dikwijls al in volle winter plaats.

Een bijzonder kenmerk van de wilde kardi-naalsmuts vind je aan de takken. Die bevatten immers bladgroen en hebben een eerder vierkante doorsnede. Deze soort kan tot 17 procent van de bladgroenverrichting via de takken realiseren. Ook brem en gaspeldoorn hebben groene twijgen.

Paul Stryckers

De doorns van wegedoorn zitten in de vork van 2 zijtakken, ontstaan uit de (min of meer) paarsgewijze knopstand.

Paul Stryckers

De zwarte proppen verraden meteen dat dit een (zwarte) elz is.

Ook de reukzin kan helpen bij het determineren in de winter (én zomer!). Breek een klein takje af van Amerikaanse vogelkers en je ruikt iets wat aan bittere amandelen of een soort marsepein doet denken. In werkelijkheid is het de geur van het giftige blauwzuur, maar dat zit ook in gewone kersenpitten!

Nawoord

Door op bovenstaande kenmerken te letten kom je al heel ver in het herkennen van bomen en struiken in de winter. Verwante soorten kunnen echter moeilijk uit elkaar te houden zijn. Zo kun je met wat oefening volwassen zomer-eiken en wintereiken (zeldzaam bij ons) aan de schorstekening uit elkaar houden. Schors en knopkleur laten toe om gewone en Noorse es-

doorn te onderscheiden. Zomer- en winterlinde uit elkaar houden vergt wat ervaring, ook als de bomen in blad staan!

Voor wie 'slim' wil spelen en gewoon op zoek gaat naar de afgevallen bladeren: die komen niet altijd net onder de boom terecht zodat dit in een gemengd bos tot foute conclusies kan leiden. De verteringssnelheid van verschillende bladsoorten is bovendien erg ongelijk.

Literatuur

Thomas, P. (2022) *Trees*, The New Naturalist Library, uitg. Harper Collins, Londen.

Watkins, Ch. (2018) *Trees in Art*, uitg. Reaktion Books Ltd, Londen.

BIODYVINO

partner van Natuurpunt

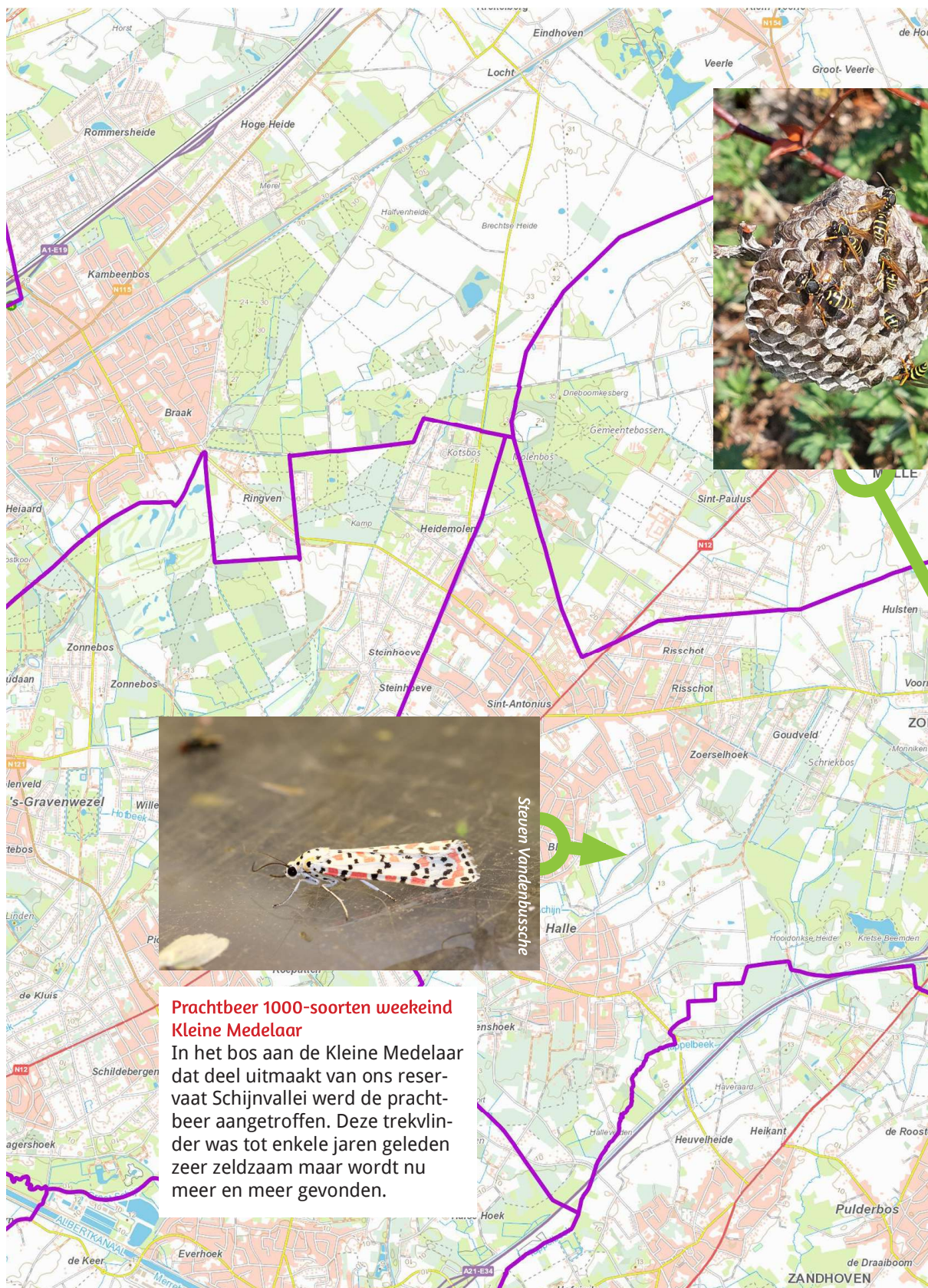
Website

www.biodyvino.be

Het grootste assortiment
biologische, biodynamische
en Natuurwijnen in België

Zetel: ZOERSEL, Ten Hoflaan 22 Tel. 03-312 24 38

Magazijn: AARTSELAAR, Schelselei 15 C

**Prachtbeer 1000-soorten weekeind
Kleine Medelaar**

In het bos aan de Kleine Medelaar dat deel uitmaakt van ons reservaat Schijndal werd de prachtbeer aangetroffen. Deze trekvlinder was tot enkele jaren geleden zeer zeldzaam maar wordt nu meer en meer gevonden.

Steuven Vandenbussche

Bergveldwesp in Zoersel

In haar tuin trof Frieda De Ruysser een nestje van de bergveldwesp aan. Veldwespen zijn grote slanke wespen die vliegen met hangende poten. Ze maken kleine nesten met open raten.

Frieda De Ruysser

Walter d'Hertefeldt

Maaien met tractor

Op 21 augustus werd voor de eerste maal de nieuwe tractor ingezet voor het maaien van het blauwe wandelpad. Na 45 minuten was de klus geklaard.

Natuur bij je thuis 4 - Klimop

Ook dit nog...

Klimop (*Hedera helix*) is voor ons zo gewoontjes dat we er meestal aan voorbij gaan. Onterecht want het is een absolute topper voor de tuinbiodiversiteit.

Let er maar eens op: vlinders zoals dagpauwen en atalanta's (zie foto), maar ook wilde bijen en zweefvliegen, vind je vanaf september massaal aan de geelgroene bloemtrossen van klimop. 's Winters komen merels, spreeuwen en houtduiven de bessen verorberen. Klimop is bovendien een waardplant voor het boom-

blauwtje.

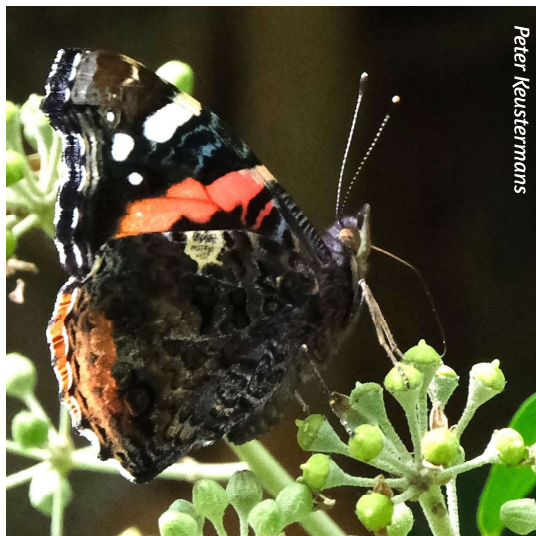
Door zijn late bloei vanaf september, en vruchtaanbod in de winter, biedt hij een levenslijn aan overwinterende insecten en vogels in tijden van schaarste. Het dichte gebladerte is als een deken waaronder zij beschutting zoeken of in nestelen. Snoei daarom enkel in het vroege voorjaar om het feestje niet te verpesten.

Je kunt klimop op vele manieren toepassen in de tuin: om een lelijk muurtje of hekwerk te

verhullen, als bodembedekker, enz. Voor de creatievelingen een tip: moet je een boom vellen? Zaag hem dan op enkele meters hoogte af en plant er klimop naast. Na enkele jaren krijg je op die manier een 'klimopboom', zoals de foto bovenaan dit artikel laat zien. Je kunt ook de zijtakken stekken en dan krijg je een bolvormige struik. Die wordt trouwens in de handel apart verkocht als 'bolklimop'.

O ja, dat klimop een boom kan wurgen is natuurlijk een fabeltje. Een gezonde boom heeft er hoegenaamd geen last van. Gun klimop een plaatsje en geniet ook in de donkere maanden van een levendige tuin.

Peter K.

De welvaart is uit de startblokken!

Deze zomer hebben we na een jaar lang hard werken onze eerste jeugdgroepen kunnen ontvangen. Er is heel wat zweet gevloeid om alles in orde te krijgen. Overal werd verwarming en warm water geïnstalleerd. De brandbeveiliging werd aangesloten. Op 3 maanden tijd verrees uit het niets een prachtig ingericht keukengebouw. 8 slaapkamers werden volledig in orde gebracht, de helft van de middenzaal werd bruikbaar gemaakt. De chalet die we van *Ecover* kregen werd terug opgebouwd en is bijna bruikbaar. Je merkt het, we hebben niet stilgezeten. Dat allemaal dankzij een fantastisch team van vrijwilligers die hun beste beentje voorzetten om alles tot een goed einde te brengen.

De vakantiemaanden waren zo goed als volgeboekt door Chiro, KSA en andere verenigingen voor hun jeugdkamp. Allen zijn vertrokken met een (vermoeide) glimlach op het gelaat. Niet alleen door het mooie weer, maar ook uit

tevredenheid over onze accommodatie en ondersteuning. Dat onze trein vertrokken is blijkt duidelijk uit de bezetting van de Welvaart voor de periode tot het eindejaar. Er zijn meerdere weekends geboekt; de zaal is verschillende keren gehuurd voor familiefeesten (van Natuurpunters); andere verenigingen boeken hun activiteit. We zullen dus niet veel tijd hebben om stil te zitten.

Daarom een heel ferme bedankt aan allemaal! Jullie hebben allemaal bijgedragen om een mooi verhaal te maken. De aanloop was soms wat moeilijk, de sprong was groot maar wat een resultaat! Kom binnenkort zeker eens kijken. Jullie zijn welkom.

Dirk V.

Steun ons project De Welvaart
P 00 000019

Een tractor voor onze beheerploeg

Peter Van Pelt

Sedert lang koesterde onze beheerploeg de wens om een kleine tractor te kunnen inschakelen bij diverse beheerwerken. Na de nodige (financiële) afspraken met het gewestelijk bestuur was het begin juli eindelijk zo ver. Taken die al werden uitgevoerd zijn het transport van grond, snoeihout en hooi. Ook het uittrekken van palen behoort tot de mogelijkheden zoals de foto die genomen werd in ons reservaat Driesheide aantoont. Met behulp van de 'pelikaanbak' kon het maaisel snel overgeladen worden in de klaarstaande container op het Heiblok. Handig is dat in combinatie met de vorig jaar aangeschafte aanhangwagens voortaan al het materiaal ter plaatse kan worden gebracht. Ondertussen kunnen enkele medewerkers goed overweg met het voertuig en nemen ook al enkele dames van de beheerploeg 'rijles'.

Peter Van Pelt

Paul S.

Domein de Renesse
kasteel, natuur, cultuur en meer

In 2025 vieren we een bijzondere mijlpaal: 40 jaar Domein de Renesse vzw! Al vier decennia zetten we ons met hart en ziel in om het prachtige kasteeldomein in Oostmalle te bewaren, te koesteren en toegankelijk te maken voor iedereen. Domein de Renesse vzw wordt vandaag gedragen door een ploeg van meer dan 100 enthousiaste vrijwilligers.

Geniet van ons gezellige kasteelcafé met terras (open op zondag en maandag van 13u tot 18u - in de winter op maandag tot 17u), ontdek het mooie park en neem deel aan tal van interessante activiteiten voor jong en oud zoals boekenmarkten, gidsbeurten, kindervertellingen en concerten. Je kan het kasteel ook huren voor o.a. fotoreportages, feesten, vergaderingen en recepties.

DOMEIN DE RENESSE VZW

- Lierselei 30, 2390 Oostmalle
- 03 311 55 91
- www.domeinderenese.be
- info@domeinderenese.be

KUNSTENAARSWEEKEND

zaterdag 11/10 en zondag 12/10 van 10u tot 18u

Lokale kunstenaars nodigen je uit om hun creativiteit te ontdekken in diverse kunstvormen zoals beeldhouwkunst, glaskunst, schilderkunst, kalligrafie, fotografie, tekenkunst enz.

De toegang is gratis.

LEZING HUGO BROEN:

DE GESCHIEDENIS VAN DE FAMILIE DE RENESSE
donderdag 16/10 om 20u

In deze lezing vertelt Hugo Broen, genealoog en medeoprichter van Domein de Renesse vzw, de geschiedenis en invloed van het adellijke geslacht van Renesse op een passende locatie: de Ridderzaal van het kasteel de Renesse.

€ 5 voor leden, € 7 voor niet-leden. Reserveer via info@domeinderenese.be.

BROCANTEMARKT IN HET KASTEEL

zaterdag 8/11 en zondag 9/11 van 10u tot 17u

Kom snuisteren tussen nostalgische vondsten uit grootmoeders tijd en ga op zoek naar je eigen schat.

Inkom: € 4 (gratis voor leden)

De toponiemen van onze natuurgebieden

Het kruis van Blommerschot

Op oude en moderne kaarten vind je heel wat toponiemen (plaatsnamen) terug, ook in onze natuurgebieden. Sommige gaan ver terug in de tijd en dagen ons uit om hun oorsprong te bepalen. Andere zijn van recente oorsprong, zoals de namen die onze conservators aan de verschillende beheereenheden van onze reservaten geven, zodat de communicatie erover vergemakkelijkt wordt. In een reeks bijdragen laten we een aantal ervan de revue passeren. In deze tweede aflevering gaat

Paul Stryckers

op zoek naar de herkomst van het kruis van Blommerschot. Dank aan de heemkundige kring van Lille waarvan we in het jaarboek uit 1994 de nodige informatie vonden.

Een Gentenaar komt naar de Kempen...

In 1895 wordt Léon Nève de Mévergnies, doctor in de rechten en notaris te Gent, de nieuwe eigenaar van Blommerschot. Het lijkt niet evident dat iemand uit Gent belangstelling heeft

voor een goed in de Kempen, zeker in de 19de eeuw. Maar twee jaar voordien had de man 200 ha gronden gelegen te Vorselaar, Pulle, Pulderbos en Zoersel geërfd van zijn schoonouders, de familie Cools-Van den Brande uit Lier. Toen in 1894 het naburige domein van Blommerschot te koop kwam, was zijn interesse gewekt.

Nève de Mévergnies voelde zich erg betrokken bij zijn nieuwe aanwinst. Hij verbouwde een bestaand paviljoen tot het 'kasteeltje', compleet met torentje, dat -in later gemoderniseerde vorm- nog steeds bestaat langs de betonbaan die van Blommerschot tot aan de steenweg Oostmalle-Wechelderzande loopt. Ook het er tegenover liggende kapelletje, gewijd aan Onze Lieve Vrouw van Lourdes, is in zijn opdracht gebouwd.

...en zorgt voor zijn eigen nagedachtenis

Toen hij op 82 jarige leeftijd het einde voelde naderen verdeelde hij zijn eigendommen onder zijn kinderen. Na deze verdeling wilde Léon Nève te zijner nagedachtenis een stenen kruis-monument laten oprichten op de plaats waar al vanaf de 19de eeuw een houten kruis stond. Op 24 augustus 1930 was het een feestelijke

10. Wechelderzande Domein Het Blommerschot nabij Wechelderzande Het Kruis

Stadsarchief Turnhout

dag. Het kruis werd ingehuldigd door de heer L. Nève zelf en ingewijd door zijn zoon, dom Theodore Nève O.S.B., abt van de benedictijnenabdij van Sint-Andries-Brugge. Deze gebeurtenis werd opgeluisterd door de muziekmaatschappijen Sint-Amelberga (Wechelderzande) en Sint-Laurentius (Oostmalle). Na de plechtigheid hadden er volksfeesten plaats voor het kasteel en werden er lekkernijen uitgedeeld.

Ieder jaar werd er een processie naar het Kruis georganiseerd, aangevoerd door de muziekmaatschappijen van Wechel en Oostmalle.

Vermeldingen op het kruis

Na de dood van Léon Nève in 1934 zijn er te zijner nagedachtenis 4 ruitvormige, marmeren platen op het monument aangebracht. Op de ene staat in het Latijn *'Piae memoriae D(omi)ni Leonis Neve de Mevergnies 1848-1934'* en aan de andere kant van het kruis *'Per silvam pro patria'*, wat zoveel betekent als 'door het bos voor het vaderland'. Nève wilde daarmee blijkbaar benadrukken dat zijn werk ten dienste van het vaderland was geweest. Een derde plaat toont het wapenschild van de familie en de vierde vermeldt *'Posuit me custodem in silvis'*. Dat is interessant want de vertaling luidt 'Hij heeft mij (= Christus) geplaatst als hoeder van het bos'. Dit doet onwillekeurig denken aan een veel verkondigd verhaal dat rechtstreeks verwijst naar de oorsprong van ons natuurreservaat De Kluis: het naturistendomein De Spar. Er wordt naar verwezen in een artikel in *Gazet van Antwerpen* van 17 februari 2014 onder de veelzeggende titel 'Boskruis tegen blootgatters krijgt een beurt'. Waarover gaat dit? We citeren uit het bericht: *Rond 1930 opende naturistenvereniging De Spar vijftig meter verderop een nudistenterrein. In een eigenhandig gebouwd 'nudarium' deden ze aan naaktzwemmen en naaktgymnastiek. Volwassenen en kinderen moesten wel apart*

recreëren. De omwonenden spraken van de 'blootgatters' en vertelden overal van de vele onnoemelijke dingen die zich daar afspeelden. Volgens de legende zou een stroper tijdens zijn nachtelijke tocht door het bos acht naakte vrouwen zijn tegengekomen. Hij viel in slaap op een kruispunt van dreven en werd de volgende dag wakker zonder iets terug te vinden van zijn nachtelijke avontuur. De pas-toor was zo onder de indruk van het verhaal van de stroper, dat hij op die plaats het kruis van Blommerschot liet oprichten om de 'heksen' te verjagen.

Het feit dat het Christusbeeld met zijn aangezicht in de richting van het voormalige naturistendomein is geplaatst, gaf wellicht voeding aan dit indianenverhaal...

Ergernis over deze flauwekul zou volgens een recent artikel in *Gazet van Antwerpen* de reden zijn geweest voor Lierenaar-met-roots-in-Blommerschot Lucien Herijgers om in een recente bijdrage in het tijdschrift van de heemkundige kring van Malle het verhaal nog eens over te doen. Daarbij wordt wel voorbijgegaan aan de vraag waar zulke 'mythes' vandaan komen. De oprichting van het kruis is immers niet in de duistere nevelen van de geschiedenis gehuld; Léon Nève reed al met een auto rond in zijn domein. Iemand moet het verhaal gelanceerd hebben en dat zal in de smaak gevallen zijn en steeds weer naverteld. Ik herinner me dat Aster Berkhof in een van zijn boeken het kruis heeft vermeld. Ligt hier de bron van het verhaal? Maar Berkhof schreef letterlijk 101 boeken in zijn lange leven en onderzoek op internet leverde (nog) niets op.

Kruispunt van wegen?

Interessant is wel dat Herijgers vermeldt dat het kruis opgericht werd op een kruispunt van 6 wegen. Volgens de auteur leidden die destijds elk naar een ander dorp: Oostmalle, Zoersel,

Wechelderzande, Pulle, Pulderbos en Vorse-laar. Klopt dat? Met 'destijds' verwijst Herijgers blijkbaar naar de negentiende eeuw, toen er volgens hem op die plek al een bescheidener houten kruis stond. De oudste beschikbare topografische kaart (Grobendonck XVI/2) dateert uit 1869. Toen was er echter maar sprake van 5 wegen. De topografische kaart Grobendonck 16/2 uit 1929-1936 geeft de situatie weer ten tijde van de oprichting van het kruis. Daar staan inderdaad 6 wegen op aangeduid. Van die 6 wegen zijn er nog 5 duidelijk herkenbaar. De zesde is grotendeels overgroeid en wordt gedeeltelijk gevolgd door onze blauwe wandeling. Waar liepen die naartoe? Eén weg loopt rechtstreeks tot in Pulderbos, op grondgebied waarvan het kruis werd opgericht. Maar als je de juiste afslag nam, kwam je al zigzaggend in Pulle uit. Die weg loopt momenteel dood op de autosnelweg. De weg die momenteel als Kruisdreef wordt aangeduid en die uitgaat op de brug over de autosnelweg, ging destijds via een kleine omweg eveneens naar Pulderbos. De nu bijna niet meer zichtbare weg richting noord liep in 1869 dood in naaldbos en in 1929, net als nu, op de akker (toen nog heide) die ten noorden van ons reservaat ligt. Ook de weg die vanaf het kruis naar het zuiden loopt en die nu stopt aan de autosnelweg, liep destijds iets verderop dood in de beemden van de Molenbeek. Het deel van de Kruisdreef dat oostwaarts van het Kruis vertrekt ging toen net zoals nu via het hof van Blommerschot naar de steenweg Oostmalle-Wechelderzande. En de weg die oostwaarts vertrekt via de dreef zonder naam liep al even verder dood op de beemden van de Delfte beek. Van deze weg was in 1869 nog geen sprake. De weg is nu doorgetrokken en geeft uit op de vorige. Bij dit

alles moet opgemerkt worden dat op de Ferrariskaart, die ons een blik gunt op het laatste kwart van de achttiende eeuw, ter plaatse van het kruis geen enkele weg te bespeuren valt; de locatie van het kruis lag midden in de heide... Conclusie: alleen Pulle en Pulderbos waren in de negentiende eeuw rechtstreeks verbonden met het kruis. De overige dorpen konden ook allemaal via veldwegen bereikt worden, maar dan niet via één exclusieve weg die van aan het kruis vertrok. Ligt hier misschien het begin van een nieuwe mythe?

Bronnen:

Bosch, F. en Dillen, R. (1994) *Leven en werken op 'het heereyck goet van Blommerschot'*, Jaarboek 1994, uitg. Heemkundige Kring Lille.
Herijgers, L. (2025) *Het kruis op Blommerschot*, Contactblad Heemkundige Kring van Malle (44) 2, p. 8-10.

Matthyssen, K. (2014) *Boskruis tegen blootgaters krijgt een beurt*, Gazet van Antwerpen 17 februari 2014.

Matthyssen, K. (2025) *Ereschepen Lier ergert zich aan fabels rond Kruis van Blommerschot: "Opgericht door Léon Nève. Al de rest is flauwekul"*, Gazet van Antwerpen 23 juni 2025.

Uitgreep uit topografische kaart Grobendonck 16/2 1929-1936. De pijl geeft de locatie van het kruis aan.

Tijdsprong

In deze tweede aflevering van onze nieuwe rubriek kunnen we niet zo ver teruggaan in de tijd als vorige keer, want de vooroorlogse opnamen in onze natuurgebieden zijn schaars

en jammer genoeg niet exact te lokaliseren. We gaan nu 20 jaar terug en bevinden ons in het deel 'Reebergenbos' van Landschap Blommerschot en Zalfen.

Paul Stryckers

Paul Stryckers

Ook dit nog...

De oude foto toont een kleine vervallen jachthut. Ze stond toen nog in gesloten naaldbos, wat we nu het 'Reebergenbos' noemen. In de onmiddellijke nabijheid bevond zich een recht-hoekige gegraven poel, wellicht om eenden aan te lokken. Of het de bedoeling was om rechtstreeks vanuit de hut te schieten, lijkt onwaarschijnlijk omdat er nogal wat bomen stonden tussen hut en poel. Langs de binnenwanden van de hut waren planken bevestigd waaraan klee rhaken vastzaten. Er moet ooit een kachel hebben gestaan want aan de buitenkant zat een schouwpijp vastgemaakt. De hut had zelfs een huisnummer: 2. Bij welke straat dat hoorde, blijft een vraagteken.

Hoewel de hut vervallen was en er ook asbest in de dakleien en de schouw zat, heeft ze enkele maanden na de opname (8 januari 2005) toch een nieuwe bestemming gevonden: een ponystal voor de Natuurpuntafdeling De Haan.

Over naar nu. De nieuwe foto geeft aan hoe de situatie veranderd is. Begin 2018 werd de voormalige jachtpoel door de professionele terreinploeg van Natuurpunt omgevormd tot een heideven met glooiende oevers. De omliggende bomen werden gekapt om voldoende licht op het ven te laten vallen. Het geheel vormt nu een grote open plek in het omliggende bos, met een mooie heidevegetatie en aanwezigheid van hagedissen en hazelwormen.

De exacte locatie kon worden teruggevonden aan de hand van de boom met dubbele stam, rechtsvoor op de oude foto. Die boom werd in 2018 gekapt bij de aanleg van het heideven, maar het onderste stamstuk is blijven staan voor houtbewonende insecten. Het lijkt korter geworden maar dat is gezichtsbedrog, aangezien het nu midden van hoog opschietende pijpenstrootjes en struikheiplanten staat.

Paul S.

Lezing: samenleven met de steenmarter

Floere, het fluwijn wint opnieuw terrein. De steenmarter is aan een stevige opmars bezig in Vlaanderen. Maar de sympathieke vrijbouter is stad en dorp ingetrokken en heeft een kwalijke reputatie opgebouwd. Lawaai op zolder, gestolen kippen en stukgebeten autokabels zijn de belangrijkste aanklachten. Bejagen is zinloos, maar creatieve oplossingen hebben hun deugdelijkheid bewezen en helpen ons om samen te leven met dit prachtige roofdier.

We nodigden Joeri Cortens uit, lesgever bij Natuuracademie en ook bekend van zijn enthousiaste en boeiende wekelijkse natuurpraatjes op de radio.

Afspraakplaats Gemeenschapscentrum 't Gasthuis, Turnhoutsebaan 199 2110 Wijnegem

Niet ledenprijs € 7,00 Ledenprijs € 5,00

Organisatie en contact Natuurpunt Schijnvallei

Zon- & maandag: gesloten
Dinsdag: 10u00 - 18u00
Woensdag: 10u00 - 18u00
Donderdag: 10u00 - 18u00
Vrijdag : 10u00-18u00
Zaterdag : 09u00-15u00

Uw biologische hoevewinkel

Een groot aanbod aan biologische producten

Kraakverse groenten, vele recht van ons eigen Dobbelhoeveld

Heerlijke kazen en dagverse rauwe melk

Vlees van Dubbeldoel en biologisch kippen- en kalkoenvlees

Brood en gebak

Goorstraat 43, 2970 Schilde T. +32 3 383 07 82 info@dobbelhoeve.be

www.dobbelhoeve.be

natuurvoedingswinkel

BIOLOGISCH - GLUTENVRIJ - LACTOSEVRIJ

ons aanbod

BROOD
VOEDING
VERSE GROENTEN EN FRUIT
GROENTEPAKKETTEN
LICHAAMSVERZORGING
ETHERISCHE OLIËN
SUPPLEMENTEN

...

openingsuren

DINSDAG: 13U30 - 18U
WOENSDAG: 9U30 - 18U
DONDERDAG: 9U30 - 18U
VRIJDAG: 9U30 - 18U
ZATERDAG: 9U30 - 13U

NATHALIE CELENS

ANTWERPSESTEENWEG 274B
2390 WESTMALLE

03/219.12.96

INFO@LEKKER-PUUR.BE

WWW.LEKKER-PUUR.BE

LEKKER PUUR WESTMALLE

LEKKERPUUR_WESTMALLE

meer **Energie** voor onze **toekomst!**

Leopoldstraat 10 Bus 001 • B-2330 Merksplas • tel 014 43 10 31 • info@ebem.be

www.ebem.be

BARTELS
DRUKKERIJ

ONTWERP / DRUKWERK / PRINT

*voor alle mooie momenten
in het leven*

geboortekaartje
communie- of lentefeest
huwelijksuitnodiging
jubileumkaart

Geef je drukwerk extra uitstraling met **foliedruk**. Verschillende kleuren mogelijk!

GSM 0475 455 777
Leopoldstraat 57/8 - Merksplas
familiedrukwerk@drukkerijbartels.be
www.drukkerijbartels.be

HORTA WESTMALLE

JE PARTNER VOOR TUIN & DIER

HORTA Westmalle • Jacobin

Antwerpsesteenweg 383 • 2390 Westmalle
T. 03 312 04 36 • westmalle@horta.org

• **HORTA** •
TUIN & DIER

www.horta.org

Sponsors

Op naar een groenere wereld.

Maak jij het verschil? Start in eigen tuin!

Sponsors

Aveve Brecht bv
Lessiusstraat 78
2960 Brecht

Aveve Malle
Antwerpsesteenweg 51
2390 Malle

WWW.ACD.EU

TAVERNE - KOFFIEHUIS - IJSSALON

de Comme

Lierselei 8 2390 Oostmalle

tel. & fax 03/312.03.13

Perkplanten Van Deun - Hofmans

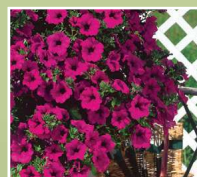
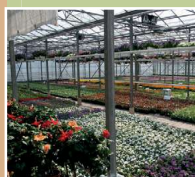
is reeds meer dan 30 jaar HÉT adres voor een ongezien assortiment
geraniums, perk- en terrasplanten!

11.000M² GEGARANDEERD
TUINPLEZIER.

Enorme keuze in hang-,
stam- en stekperkplanten

ALLES UIT EIGEN KWEK.

Topkwaliteit aan voordelige prijzen

Perkplanten

Van Deun - Hofmans

Westmallebaan 91 • 2980 Zoersel

T 03 312 45 46

GEOPEND: ma - za 08u30 - 18u00

Tijdens de maand mei tevens geopend:

Zondagen 09u00 - 13u00

Feestdagen 09u00 - 17u00

www.perkplanten.com

Oostmallebaan 99, Zoersel

Dinsdag-Zaterdag: 14u

Zondag: 11u

Maandag: Gesloten

Donderdag: Events /

Gesloten → Zie website

**Events,
Beers
& More**

**See
you
Soon!**

2 **BOOTS**
Coaching

www.2boots.be

Privé of Zakelijk
Alleen of in groep

**Natuurcoaching
Stress & Burnout
Loopbaan coaching
met Loopbaan cheques VDAB**

Peter Massy
Coach – Trainer
peter@2boots.be
Tel: 0487 906 180

Violetlaan 34 - 2980 Zoersel

Samen klinken
op meer natuur!

/ ASSUR INVEST

Verzekeringsmakelaar

ASSUR INVEST NV

Antwerpsesteenweg 289

2390 Westmalle

FSMA 023875 A | RPR 0412.725.491

T 03 312 44 60 **F** 03 312 07 70

info@assur-invest.be

www.assur-invest.be